

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ชาติ — การเกิด”

คำว่า **ชาติ** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า **ชา - ตี** แปลว่า การเกิด ซึ่งหมายถึง การเกิดขึ้นของธรรมที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ ในที่นี้ จะขอกล่าวถึงชาติ ในความหมายที่เป็นความเกิดของจิต (รวมถึงเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย) ว่า มีด้วยกัน ๔ ชาติ คือ จิตเกิดขึ้นเป็นกุศล เป็นกุศลชาติ จิตเกิดขึ้นเป็นอกุศล เป็นอกุศลชาติ จิตเกิดขึ้นเป็นวิบาก เป็นวิบากชาติ จิตเกิดขึ้นเป็นกิริยา เป็นกิริยาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะที่ สำคัญ ก็คือขณะที่กุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไป ซึ่งเป็นขณะที่ประเสริฐ เป็นไปเพื่อรองรับภัยคืออกุศล เป็นมิตรแท้ที่จะติดตามไปในภายหน้า เป็นเครื่องขัดเกลาอกุศลของตนเองได้ ดังข้อความจาก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ว่า

“ดูกร พราหมณ์ ธรรมดาบัณฑิตทั้งหลาย ทำกุศลอยู่คราวละน้อยๆ ทุกๆ ขณะ ย่อมนำมาลทิน (สิ่งสกปรกเศร้าหมอง) คือ อกุศลของตน ออกโดยลำดับทีเดียว”

ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดง**ชาติ** (ความเกิด) ของจิตว่า มี ๔ ชาติ ได้แก่ จิตเกิดขึ้นเป็นกุศล ๑ จิตเกิดขึ้นเป็นอกุศล ๑ จิตเกิดขึ้นเป็นวิบาก คือผลของกรรม ๑ และ จิตเกิดขึ้นเป็นกิริยา คือ ไม่ใช่เหตุ ไม่ใช่ผล เป็นแต่เพียงเกิดขึ้น ทำกิจหน้าที่ของตนแล้วก็ดับไปเท่านั้น ๑ ซึ่งจิตทั้ง ๔ ชาติ ก็เป็นธรรม ไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

จะเห็นได้ว่าในชีวิตปกติประจำวันของผู้ที่ยังมีกิเลสนั้น ย่อมมีจิตเกิดขึ้นเป็นไปใน ๔ ชาติ ดังกล่าว โดยเฉพาะอกุศล ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยและเกิดมากกว่ากุศล เพราะเหตุว่า เมื่อไม่กล่าวถึง ขณะจิตที่เป็นกุศล ขณะจิตที่เป็นการได้รับผลของกรรม และขณะที่จิตเป็นกิริยาแล้ว นอกนั้นเป็น อกุศลทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น ขณะที่ติดข้องยินดีพอใจ ขณะที่มีความเกลียดชังกัน โกรธขุ่นเคืองใจ ขณะที่ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงเป็นต้น ขณะนั้นเป็นอกุศลทั้งหมด ไม่ใช่ผลของกรรม แต่เป็นการสะสมเหตุที่ไม่ดี และเมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นก็ล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ ได้

ขณะที่อกุศลเกิดขึ้นนั้น ภัยภายในเกิดขึ้นแล้ว และยังเป็นเหตุให้ได้รับภัยคือผลของอกุศลด้วย แล้วจะแก้ไขอย่างไร จะ**ช่วยชาติคือความเกิดของจิตให้พ้นภัยได้อย่างไร** ถ้ายังไม่มีปัญญารู้ปัญหาหรือต้นเหตุที่จะทำให้เกิดสิ่งนั้นขึ้น แม้จะพยายามแก้ไขสักเท่าไรก็ไม่มีความสำเร็จ เพราะไม่ได้รู้สาเหตุที่แท้จริงมาจากไหน

ภัย คือสิ่งที่น่ากลัวที่เป็นอันตรายที่ทำร้าย ซึ่งไม่มีใครต้องการเลย แต่เกิดมาแล้วจะเป็นอย่างไร อยู่ที่เหตุ ทุกคนก็สามารถพิจารณาได้ว่า **ระหว่างความดีกับความชั่ว อะไรดี อะไรประเสริฐ?** ก็ต้องเป็นความดีอย่างแน่นอน ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความมั่นคง ตรง และจริงใจ ธรรมดาจริงๆ อกุศลเกิดเร็วมาก เราอาจจะคิดไม่ถึงเลยว่านั่นเป็นอกุศล แต่พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง แสดงนั้นเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง

เมื่อเริ่มศึกษาพระธรรมก็จะพอเข้าใจแล้วว่า ขณะไหนเป็นอกุศล แม้แต่ขณะนี้เองก็มี ถึงจะยังไม่ได้กระทำทุจริตกรรมใดๆ ถ้าไม่รู้สภาพธรรมที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ ก็เป็นอวิชชา เป็นโมหะ เป็นความไม่รู้ ซึ่งเป็นรากเหง้าของอกุศลธรรมทั้งหลาย อกุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นเพราะมีความไม่รู้ เพราะฉะนั้น หากช่วยไม่ให้อกุศลเกิดหรือช่วยให้ไม่เป็นอกุศล นั่นก็คือการช่วยแล้ว เพราะช่วยที่เหตุ

เมื่ออกุศลไม่เกิด ผลของอกุศลก็ไม่มี ก็เท่ากับพ้นภัยแล้วในขณะนั้น และภัยก็มีหลายอย่าง ภัยในชาตินี้ก็เห็นกันอยู่ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ อุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น แต่ภัยหลังจากที่ละจากโลกนี้ไปแล้ว น่ากลัวกว่ามาก ถ้าเป็นผลของอกุศลกรรม จะทำให้เกิดในอบายภูมิ ทำให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเดือดร้อนมากมาย เพราะฉะนั้น ถ้าช่วยตั้งแต่ไม่ให้อกุศลเกิดจนกระทั่งช่วยให้พ้นจากภัย คือจากโลกนี้ไปแล้วไม่ไปเกิดในอบายภูมิ นี่คือการช่วยชาติให้พ้นภัย

เพราะฉะนั้น อะไรที่จะช่วยให้พ้นภัยได้อย่างแท้จริง ก็คือพระธรรมคำสอนของสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่จะทำให้รู้ความจริงในเหตุในผลของกรรมตามความเป็นจริง

สรุปได้ว่าช่วยชาติให้พ้นภัย คือช่วยให้ไม่เป็นอกุศล และช่วยให้พ้นจากภัยคือการเกิดในอบายภูมิ ซึ่งเป็นชีวิตของแต่ละคนจริงๆ ช่วยจากที่มีอกุศลจิต (อกุศลชาติ) แล้วให้น้อมไปในทางที่เป็นกุศล มีกุศลจิต (กุศลชาติ) เกิดขึ้นเป็นไป ถ้าแต่คนแต่ละหนึ่งเป็นอย่างนี้ คือเป็นกุศล ก็พ้นภัยทั้งนั้นเลย แต่ถ้ามีแต่อกุศลมากมาย แล้วจะให้พ้นภัยได้อย่างไร เหตุกับผลต้องตรงกัน เพราะฉะนั้นเกิดมาแล้ว ควรที่จะมีที่พึ่ง คือมีพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง พึ่งด้วยการฟัง ด้วยการศึกษาก็เข้าใจ จะเห็นได้ว่าคุณประโยชน์มากมายที่เกิดขึ้นเมื่อได้เข้าใจพระธรรม เริ่มตั้งแต่ความดีเจริญขึ้นในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งถึงสามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]